

Litterär Tidning.

No. 30

Fördagen den 13 April.

1839.

Månan i Vattnet.

Och månan blickade i nattens tåmma
Uppå naturen, som i slummer låg,
Och hennes blanka skifva syntes simma,
En silversvan på sundets lugna våg.

Då tänkte jag: "de högre andar stiga
Ej mer hit ner som i den gyllne tid.
Blott du ännu dig vill med böljan viga
När hon är lugn som du i nattens frid.

Det ges dock mellan himmelen och jorden
Ännu ett vänskapsband, en broderkyss."
Och skogen med ett sus vid dessa orden
Blef väckt, fast vassen susade vyss vyss.

Det var en vestanflägt och all min trefnad
Med silversvanen flydde hastigt bort,
Storm heter menskans och naturens lefnad
Och kommer lugnet varar det helt kort.

Det fördom var en tid då himlaanden
Ej himlakroppen vårdande och mild
På jordens frid såg ned från högre landen
Och i dess renhet såg sin spegelbild.

Men döden kom, som allt med mörker malar,
Och himlaljuset blef deroppe qvar.
Än finns det här; men blott med brutna strålar;
Dess rätta urbild ingen skådat har. — A. W. *)

Eken.

Kort och liten, frisk och grön om kinden
Växte du i dina barndomsdar,

*) Författare till tvenne så väl i Eos som i Dagligt
Allh. berömda stycken, Historien och Åskan, hvil-
ka med signaturen — z — stå att läsa i Winter
blommor för 1839.

Dig med ömhet smekte somarvinden
Och din lekkamrat hvor blomma var.

Men du växte, träden uti lunden
Togo dig som yngling i sin tropp,
Du fick se kring stränderna och sunden,
Du fick stam och lummig blef din topp.

Dagens solsken på din panna lekte,
Men ditt lif bland blommorna var slut,
Och den vind som fördom ömt dig smekte,
Nu som storm till strids dig mante ut.

När du lyckligt kämpat ut och vunnit,
Visst var striden ofta svår och tung,
Och ett helt århundrade du hunnit
Blef du allmänt vald till lundens kung.

Och du hyllades af träd, som alla
Stodo grönskande i fredlig dal,
Björk hvars grenar ödmjukt nedåtfalla,
Åsp som skäfver, sedan lind och al.

Äfven några utaf skogens söner
Gerna bosätt sig uppå din jord,
Gransen, som en ständig grönska kröner,
Reslig tall, den palmen i vår Nord.

Lundens alla skalder äfven sjunga
Vid ditt hof, de slutas till ditt bröst,
Smicker utgår ej från deras tunga,
Deras sång är blott naturens röst.

Så du ännu vidare tillbringar
Många klara, många mulna dr,
Döden afundsjuk på snabba vingar
Skickar stormar mot dig; men du står,
Tills en långsam död din styrka fräter
Och din krona gles och vissnad är;
Gamla Tiden hungrande dig äter,
Han som verlden smänningom förtär,

Så, du store i naturens rike,
I det djupa Intet sjunker ner,
Och hvor jordisk storhet är din like,
Sina öden uti dina ser.

A. IV.

Sandbergs Fresco-målningar uti Gustaf I:s Grafsor i Upsala Domkyrka.

(Forts. fr. föreg. N:o.)

5. Intäget i Stockholm, Midsommarsaf- ton 1523.

På en hvit, ståtlig simyckad häst, omgivnen af sina kri-
gare i blänkande rustningar, nalkas en Riddare — det skall
vara Gustaf, ehuru det weka, blödiga, jungfruliga ansiktet ej
påminner om honom — från Södermalm till staden. Porten
är klädd med lös och blommor, och uppe från tornet svajar
den svenska fanan. Borgerskapets äldste möta honom, och
hövrelenna på ett hyende städens nycklar. Hvilken trängsel,
hvilken härryckning hos unga och gamla! Men hindrar ho-
nom, att komma vidare, man blomsterfrör hans väg. En
flicka, med en blomsterkorg på armen och med barnaglädzens
ostuld i det sätta anletet, helsar honom sit blyga välkommen!
Och modren med sina begge barn, flickan med det gullgula hä-
ret, som ringlar ned över halsen, och goßen med mästängen
i handen! Och den hundra-åriga gumman, som välsignande
knäpper hop sna händer; aldrig förut har hon warit så lyck-
lig! Och hustrun, som omfamar den äterkomne mannen; ut-
trycket i hennes ansigte är så gladt, så innerligt. Sonen har
emedertid mottagit fadrens gevär, och handterar det med en
viss stoltethet. Nog blir han en dugtig soldat med tiden! För-
gåtas böra ej heller de smekande kärleksbetygelseerna af hun-
den, som igenkänner sin herre. Hur han kryper och wänslas! —
Denna uttrycksvulla episod — återseendet glädje — är
sickligt infästat i det hela, och förhöjer än mer intresset för
husvudpersonen.

I fonden synas Södermalmsbergen och de på strömmen
flaggande skeppen.

En rik och glad bildningsgåfwa röjer sig i behandlingen
af detta poetiska ämne. Det sätta i formerna, det tråffande
uttrycket hos hvarje figur, rörelsernas behag och naturlighet,
listvet, fröjdens, ståtligheten, och dertil den historiska troheten
i nationalfysiognomi, kostym, lokal, vapen, smycken m. m.,
allt intar och härrycker. Man ser det hvimlände såget, och
hörs deras jubel. — Påminner sig Lässaren intycket af de un-
derbara orden i Bürgers Leonore eller Schiller Wallenstein*)
om soldaten, som återvänder från kriget; så har han en dun-
kel aning om den njutning, som wäntar honom vid åstädan-
det af denna tafsa. Skaldens tanke står här försinnligad i sät-
ta, lefvande bilder. Wälstigare kan man ej uttrycka hwarken
segrens åra eller fridens behag.

Under denna tafsa läser man nedanstående i prydlig, gyll-
ne skrift, målad med sådan illusion, att mången med fingret

undersökt, om de göthiska bokstävorna ej verkligen woro upp-
höjda.

* Ned Konung Gustafs intåg i Stockholm Midsom-
marsfesteren år 1523 var fäderneslandet befriat; tre
tiofju år derefter sade Konungen i sitt affredstal till
Sveriges Ständer:

I hafwen det väl förnummit och de, som till Åren
komme åro, hafwa det helsewa seit, huru som fädernes-
landet uti stort betryck och eländne fördom warit under
fremmende herrskap och Konungar, och huru det tåct-
tes End genom mig os befria från detta tyranni. Öf
bör deraföre, hög och låg, herre och tjenare, gammal och
ung, samma gudomliga hjelp aldig förgåta. Ty hvad
war jag, att sätta mig upp emot den, som en mäktig
Herre war öfwer tre Konungariken, med Kejsaren och
de väldigaste Förfäder nära förbunden och besyrndad.
Gud hafwer drifvit werket, och gjort mig till sna un-
ders man. Wäl må jag föreläna mig wid David, hvil-
ken Gud från en ringa herde gjorde till Konung öfwer
ett mäktigt folk. Jag kunde mig den åran ej föreställa,
då jag i stog och ödefjell mäste sticka mig undan för
fiendens blodtörstiga svärd. Men End och Sveriges
allmoe hafwa warit min hjelp."

Fortsättningen af detta gyllne, ewigt minnevärdia ord
finna wi under den sista tafsan: Affredet från Ständerna.

6. Laurentius och Olaus Petri öfwerlemina den första Bibel-öfversättningen, 1541.

Jen smakfull, guldbroderad sammetsdrägt, med den at-
tarärliga prins Erik wid sin sida, sitter Gustaf i sin audiens-
sal. Bröderna närmia sig wördnadsfullt: Den ene bär den i
blått sammet inbundna, listverbeslagna Bibeln; den andra läg-
ger högtidligt och betydelsefullt sin hand derpå, liksom sagan-
de: nu är du Konung i Sverige! Wänligt sträcker Konungen
handen emot dem. Bakom hans söl står Kammeren Lauren-
tius Andreæ, som biträtt wid Bibelöfversättningen.

Man ser här den vackra profilen af Gustafs runda huf-
wud, med den korta, raka näsan och det tvåklippta hægget.
Han sitter wid ett bord, beträkt med en rosig, gredelin duk,
som i wackra, naturliga weck nedhänger wid kanterna. Dervä-
ligger en luta: "musik hade Kungen stor lust att höra, så väl
med mensliga stämmor som goda och lustiga instrumenter.
Bland alla holl han lutan för der lustigaste, och war ingen
den aston, när han war ensam, utan att han huvade sig dera-
på*)." Jennte lutan ser man skrifdon, och, om wi ej misstaga
os, en jordglob. Som bekant är, attade Gustaf målare-kon-
sten högt: på wägzen synes här Luther's contrefeu, i en så
gammal stil, som wore det ditmålat af Lucas Cranach
sief. Porträttet är infattadt i en gammalmodig, svart "bå-
ge" med förgyllda hörnbeslag. Dagen infaller genom twenne
korridorer. Lustperspektivet är aldeles förråffligt: man ser
grannt det betydliga afståndet emellan Konungen och Bröder-
na Petri, man tycker sig se, huru deje nalkas.

Lokalen har ett så förvånande fornlikt tycke, som wore
den en kopia utaf något, sedan den tides bibehållt, kungligt

rum. Detaljerna är utförda med Hr Sandbergs vanliga mästarkap. Vi behövva ej antyda det betydelsefulla i Luthers porträtt på en tavla, som visser den Swenska Reformationens viktigaste seger, befrämjadt genom twenne af hans lärjungar.

7. Gustafs sista tal till Ständerna på Rikssalen 1560.

Detta sublima åmne är af många, in- och utländska Ärister behandlat, men i vår tanke af ingen med den storhet, sanning och prakt, som af Hr S. På thronen, i hela glansen af det kungliga majestätet och med kronan på det hvita huksvudet, sitter den gamle kungen. Porträttet är skönt och charakteristiskt: "i en wördnadsvärdare gestalt än hans har ända sedan sällan blifvit sedd."*) Till höger om thronen [söder åstädaren] stå sönerna: Erik, Johan och Magnus, Carl, ännu ett barn, sitter tanklös på throntrappan. Nedanför thronen sitter Borgerståpet och Allmogen. På den wensta sidan stå Rikets högste embetsmän, Adeln, Biskoparne och Presterståpet. På en läktare ser man några af "stamtimret." Under takflisen är, bland andra zirater, provinsernas vapen målade.

Kompositionen är stor, enkel och harmoniöf. De ståtliga Prinsarne i sin briljanta toilet, de wördiga, silfverlockiga Prelaterna med sina möhor och granna häpor, Riddarne i sina wackra, Spannska drägter, Borsaren och Bonden i sin enkla rock, Dalkarlen reslig och avelbred, med sin runtak i handen, och Tinnen, begge i sitt lands egendomsliga drägter, erbjuda åt ögat en angenam anblick. Den ena gruppen figurer framför den andra; och midt i den stora, lyshande ringen längt, längt in i salen sitter Gustaf, med utsträckt hand välsignande sitt folk. Det vårdliga temodet i åhörarnes ansigten förråder deras aning, att aldrig mer fa höra och se sin "gamle Kong Gösta."

En riddare med stränga, allvarliga anletsdrag wänder sig om och fastar en blick ned på åstädaren. Han vill kanske se, om det ännu är de gamle Göthers stam, som bebor deras land. Gud vet, om han känner igen os. Den bistra minen lofwar ej mycket.

Men vi frukta, att vid ett sådant tillfälle, som detta, kunde ej ens en dylik patriotisk nyfikenhet komma i fråga.

Under denna tavla läses författningen af kungens avsedda tal. Vi hafwa ej tvekat, att intaga det här. Af Swenskt vältalighet hafwa vi ej ännu sett något på engång mer ärligt och mer skönt. Den redaktion, hvartill uttrycket trotsigen tröngit Hr S., är här bibehållen.

"Jag tackar Eder, trogne undersåter, att I mig welat till Konunglig höghet upphöja, och till en Stam-fader i Eder Konungahus. Ej mindre tackar jag Eder för den trohet och bistånd I mig bewisat urt min regering. Nåd och välsignelse äro os riklingen wederfarna genom Guds ords sanna Kunskap och genom timmelig ymnighet, som för ögonen är. Har jag i min tid något gode kunnat uträcka, gifwer dersör Gudi krans! Swad jag af menslig swaghet felat, förlåter mig det för Christi skull. Jag vet, att jag i mångas ögon wa-

rit en hård Konung. Men de tider sola komma, då Sweriges barn skulle vilja riva mig upp utur mullen, stode det i deras makt. Jag vet dock, att de Swenske äro snare till att sätta ifrån sig, sene till att utransaka. Jag fruntser, att många villoandar framdeles varda upp, kommande. Dersöde beder och förmantar jag Eder: Sal-ler Eder hardt till Guds ord! Warer Öfwerheten hörsamme, finsemelan enige! Min tid är snart förfi. Ej tarfwas mig derom sjörnor eller annan spådom. Jag känner i min egen fröpp tecknen, att jag snart skall här danfara. Göljen mig då med Edra trogna förböner, och, när jag lage mina ögon tillsammans, låten mitt sista hvila i fred!

Ea för alla dessa tavlor gemensam förtjent är den historiska precision och artistiska smak, hvarmed kostymen är behandlad. Af "Ett år i Sverige" känner vi förfut den sorgfältighet, med hvilken Hr S. studerat det walkra och nationliga i allmogens drägter. Hvad Riddarnes angår, utmärka de sig här för ledighet, mjukhet och elegans. Man har undrat, huru Hr S. på den grofwa muren funnat måla ett sammet så lent, mjukt och sifflande, ett silke så glänsande och fint. I ta oljemålningar finner man en sådan fulländning och illusion. Hvad de öfriga dekorationserna angår, bildwerket på väggarna m. m. så känner enhvar, som på Expositionerna i Stockholm sett Hr S:s imiterade basreliefer, hans utmärkta förmåga i detta asseende.

Men med en svårighet, en stor svårighet, har Hr S. haft att kämpa: rummets intranckhet. Att i sin tavlor, och af dem fem mindre, charakterisera ett lif, så betydelsefullt som Gustaf Wasas, har verat ej så lätt. Men har dock annärkt, att Hr S. ej valt de momenter, som är de viktigaste och intressantaste, samt för artistiskt behandling mest passande. Geijer indelar Gustafs historia i tre perioder: Befrielsen, Reformationen och Arsföreningen. Befrielsen har lemnat ämnen till fem af dessa compositioner, Reformationen till en, Arsföreningen till — ingen! Dock satte den sista i egentlig mening kronan på alla Gustufs werk. Hvilket uppriktigt ämne dehuntna erbjuder ej Westerdals Riksdag 1561. På kungens utdragna svärd åslagga Adeln och Biskoparne sida, ännu uppsträmde af den ryssliga åska, som nu hördes. Men en vacker regnbåge framblänker på himmelen: Kungen begagnar tillfället och pekar leende på meteore i skyen — friidstecknet efter de många åstslagen och stormarne. — Ett annat ej förkastligt ämne är landstigningen vid Stensö. I ett häfte af "Swenskt Pantheon" har Ref. sett ett nikaf, hvars mening ej är så illa. Gustaf sätter åter sin fot på Swenskt botton; den redlige Sk. pparen med blottadt hufvud trycker hans hand och önskar honom lycka på den väldiga färden. I den blick, som Gustaf fastar mot himmelen, liggar en hel framtid af seger och åra. Lägger man här till ett hav i uppror, hvars faror han undgått (man känner dehuntom det för anblieken glada och ljusta, som en tavla får genom det klara och rörliga vatnet), och den uppgående solens obestridliga prakt — se der ett stort, men skönt och betydelsefullt ämne för en stor målare!

Ett tredje, högst afgörande moment i Gustafs historia, är det, då han i grannstapet af de Norriska fjellarne sätter

*) Geijer, II, 164.

dig att för alltid lempa sitt dyligla fädernesland. Hwem är
när ej de känslor, som här arbetade i hans bröst: alla planer
och förhoppningar efter så många ansträngningar och faror i
hast tillslagna! Då framhjunga fjöldparne från Mora. —
Den stora och wilde naturen, de höga bergen, de snöfyllda
fjögarna, den skummiga Dalefwen — wärdiga accessoarer på
en Swensk tafla!

Med tystnad bör Ref. ej förbigå det med gyllne siernor
på azurblå grund ornerade hvalfwer, åtvensom de öfriga orna-
menterna, det Swenska vapnet m. m., allt utsördt i smäck-
full och lätt stil. De finnas, som anse hr S:s arabesker något
för granna, men i dylika fantastiska strader får ju en behag-
lig folorit ersatta tankebristen.

Konstforeninge i Stockholm har beslutit, att hvarje år
läta lithografiera en af dessa kompositioner, såsom varande de
översta af sedan årens konstprodukter i Sverige. "Gustaf
wid Rankhyttan", ritad på steu af den förräffliga Cardon,
har redan utkommit.

[Forts.]

Akademisk Fitteratur.

Disputationer i Natural-Historien wid
Lunds Universitet. Vårterminen 1838.

(Forts. o. s. fr. föreg. N:o.)

2. Symbolæ Algarum Rariorum Floræ Scandinavicaæ.
Pro Laurea p. p. Auct. J. E. Areschoug. Gothoburg.
14 sidd. 8:o.

Förf. som för Algernes studium undersökt Bohuslänska
skärgården och några trakter af Norrige, isynnerhet kusterne vid
Christiansund och Molde, har här lemnat några nya recruter
för Flora Scandinaviae, sundom beledsagade af generiska
och speciella charakterer samt anmärkningar öfwer de afvikelse-
ser förf. observerat hos dessa växter. De åro till sammans 24
spec., hvaraf en och annan likväl är af föregående arbeten
fund tillhöra våra kuster h. Delesseria coccinea Ag. (Plo-
camium voce. Lyngb.), Valonia ovalis Ag. m. fl. Nya
för Scandinaviska floran är Striaria attenuata Grev. vid
Molde, växande på spädare Alger, — Wormskioldia pun-
ctata Spreng. (Delesseria Ag.) vid Christiansund, på snöckor
och arter af Polysiphonia, — Rhodomenia laciniata Grev.,
utansör Christiansund nog allmän, — Bonnemaisonia aspa-
ragoides Ag., allmän i Bohusläns, och irre Norrige fjordarne
h. vid Molde, eharu derstädes ganska sparsamt förekomman-
de, — Chylocladia clavellosa Hook. var. a. utat hela ne-
stra kusten från Kullaberg till Bohusläns och trotsigen öfwer
Norrige kusten till Christiansund der var. b. synnerligast före-
kommer, — Chylocl. Califoris Hook. allmän vid Chris-
tiansund men fällsynbare vid Molde, — Ceramium ciliatum
Huel. på de för hasssvallen mest utfatta klippor vid Stavanger (Blyt), nära Molde allmän, — Griffithsia corallina
Ag. vid Christiansund och Molde, växande på gyttiga ställen,
— Callithamnion Plumula Lyngb. i Norges fjordar redan
sunnen af Müller, af förf. vid Christiansund och Molde, men
växerast och iaktikas i Bohuslänska skärgården utansör Gras-

warne på en klippgrund kallad Hälleberg, — Callith. Davie-
sii Ag. på flere Alger vid Christiansund och i Bohusl. Skä-
rgården, — Callith. lanuginosum Lyngb. vid Christiansund,
växande på flere Polysiphonier på gyttig botten, — Con-
serva perreptans Carm. vid Tingvold och Molde m. fl. s. i.
på stockar och sandbotten, — Conserv. ceramicosa Lyngb. på
Lamin. saccharina nära Christiansund, samt på Ceramium
rubrum vid Christiania (Blyt), — Liemophora flabellata
Ag. nära Graswarne i Bohusläns växande på Bonnemais.
asparag., — Isthmia obliquata Ag. väx. på Dasya coec-
cinea i Bohusläns vid Klädesholmen och Graswarne, samt
i Norrige irre fjordar h. vid Molde nog allm., — Achnan-
thes minutissima Kütz. på Conserva nära Lund, tagen i
Maj månd, — samt Fragilaria hyemalis Lyngb. i bæ-
kar nära Kongsvold (Schubeler).

3. Formatio Schisti chloritici in Dalia respectu præ-
sertim vegetationis; pro Laurea p. p. Auctor Sv. Har-
din, Vermland. 15 sidd 8:o.

Förf. har här lemnat en öfversikt af Dalslands vegetation
under $59^{\circ}49'$ — $59^{\circ}5'$ br. och omkr. $30^{\circ}15'$ längd, eller emel-
lan sjöarne Ånimmen och Edslan, hvilken trakt utgöres till
öfver delen af Öfvergångsformation neml. Chloritstiffer. —
Ester en kort inledning om denna formation uppräknas först
de på öfvergångsformationen ensamt förekommende växterne,
sedan de för urformationen egnar, derefter de för båda forma-
tionerna gemensamma, hvarefter flera annars allmänna men
i Dalsland nästan h. o. h. saknade växter uppräknas. Till slut
fögnar ancor läsaren med en dylik Conspectus Regionis
hvar till Wahlberg i sin Flora Upsaliensis gifvit en så
mästerlig förebild.

Bland här upptagne växter förekomma följande såsom
sänt icke uppgifta för Dalsland, neml. inom ofwan utstakade
terrain: Veronica Beccabunga, Lycopus, Eriophorum
latifolium, Arundo stricta (vid Strand), Luzula camp. b.
pallescens, Berberis, Pyrola chlorantha, Stellaria uliginosa,
Mespilus, Subularia, Cardam. hirsuta, och C. Im-
patiens, Turritis hirsuta, Ervum Aspermum, Epipactis
Nid. av., Malaxis paludosa, Typha angustifolia, Carex
remota, Lycopodium inundatum, samt i södra Dalsland
Inula salicina och Fagus sylvatica.

Det är att beklaga, att förf. helt och hållt med tystnad
förbigått lust- och jordtemperaturen samt Nederbördens, mo-
menter af så stor vigt för Växt-Geographen, hvarom äppen
Myrin iakttagit fullkomlig tystnad i sin uppenliga afhandling:
A. m. om Wermlands och Dalslands V. g. [W. A. H. 1821] hvarill denna Disp. för öfvert är ett godt
supplement. Wid Strand fann ff. ej, som Myrin upptagit,
Holeus mollis utan blott H. lanatus, och torde således den
förra så utstrykas ur listan på Dalslands växter. — Hvad ff.
nämner p. 11, att på ställen der barrskogar uppbrändts hafwa
björkskogar uppstått, är ingenting nytt, utan trotsigen kundi af
hvarje bonde på Nekarne.

Gefle, hos A. P. Landin.